ELISABETA I ŞI MARIA STUART: STUDIU COMPARATIV

Olga OGLINDA, Facultatea de Istorie şi Filosofie

The summary contained the emphasizing of the biographical dates and also the analysis about the relationship between Queen Elisabeth I and Queen Mary Stuart. A special attention is focused on how the catholic group tried to detrone Queen Elizabeth I and why were this tentatives insuccesful.

Istoria ţărilor Europei Occidentale a fost marcată în secolul al XVI-lea de câteva fenomene importante, dintre care evidenţiem intensificarea procesului genezei relaţiilor capitaliste, trecerea la regimul monarhiei absolute şi declanşarea Reformei. Un fenomen nu mai puţin important l-a constituit (în a doua jumătate a secolului) rivalitatea dintre două regine: Elisabeta I (1559-1603) şi Maria Stuart (1561-1568).

În secolul al XVI-lea, la cârma regatului englez s-au perindat monarhi din dinastia Tudorilor (1485-1603), cea mai de vază reprezentantă a căreia a fost Elisabeta I. Începutul domniei Tudorilor este legat de victoria obţinută de Henric Tudor (liderul partidei Lancasterilor) asupra grupării Yorkilor în bătălia de la Boswort (22 august 1485), bătălie care a pus capăt Războiului celor două Roze (1455-1485). După victorie Henric a fost încoronat ca rege al Angliei sub numele de Henric al VII -lea (1485-1509) devenind astfel fondatorul dinastiei Tudorilor în Anglia (1485-1603

Urmaşul lui – fiul Henric al VIII-lea (1509-1547), a pus bazele Reformei în Anglia, promovată intens în anii 1534-1539. Rezultatul Reformei a fost secularizarea averilor mănăstireşti şi asumarea de către rege a titlului de „Şef suprem al Bisericii Anglicane". Drept motiv pentru începutul Reformei a servit refuzul papei Clement al VII-lea (1523-1534) de a aproba divorţul cu Ecaterina de Aragon (prima dintre cele 6 soţii pe care le-a avut Henric al VIII-lea). Henric al VIII-lea a obligat Parlamentul să legitimeze divorţul şi s-a căsătorit cu Anne Boleyn în urma căreia, la 7 septembrie 1533, s-a născut fiica Elisabeta. Lui Henric al VIII-lea i-au urmat la tron fiul Eduard al VI-lea (1547-1553), care la moartea tatălui avea exact 9 ani, apoi fiica din prima căsătorie – Maria Tudor (1553-1558), care a încercat fără succes să anuleze rezultatele Reformei întreprinse de tatăl său şi să readucă Biserica din Anglia sub controlul papei de la Roma. Deoarece nu-a avut moştenitori, după moartea ei, regină a Angliei a devenit Elisabeta I (1558, 17 noiembrie; 1559-1603), regină nerecunoscută de papa şi de clerul catolic, deoarece căsătoria lui Henric al VIII-lea cu Anne de Boleyn n-a fost aprobată de papa. De altfel, nimeni în Anglia nu contesta că Elisabeta I era fiica lui Henric al VIII-lea, însă ea era considerată moştenitoare ilegală, deoarece ilegală era căsătoria lui Henric al VIII-lea cu mama ei Anne Boleyn.

Domnia Elisabetei I a fost marcată în primele decenii de guvernare de raporturile cu o rudă a ei – Maria Stuart, regină a Franţei (1559-1560) şi a

Scoției (1561-1568), care avea dreptul să pretindă la tronul Angliei deoarece era nepoata Margaritei, fiica mai mare a lui Henric al VII-lea şi soția regelui Scoției Iacob (James) al IV-lea Stuart. Fiul lor – regele Iacob al V-lea, a fost căsătorit cu Maria de Guise din Franța. De la această căsătorie, la 8 decembrie 1542 s-a născut Maria Stuart, iar la 14 decembrie a aceluiaşi an tatăl ei – Iacob al V-lea a decedat. La 9 luni după naştere, Maria Stuart, unica moştenitoare a tronului regal în Scoția a fost încoronată ca regină a Scoției într-o biserică a ordinului franciscanilor. Până la maturizarea ei, regența în Scoția urma să fie asigurată de familia de Guise, liderii taberei catolice din Franța.

În august 1548, Maria Stuart a plecat în Franța. Maturizându-se, devine o fată foarte frumoasă. Un contemporan scria despre Maria Stuart: „A fost una din cele mai frumoase făpturi pe care am văzut-o vreodată" [1]. La 24 aprilie 1558, Maria s-a căsătorit cu prințul moştenitor, viitorul rege Francisc II (1559-5.XII.1560). Rămasă văduvă la doar 18 ani, ea a refuzat să se căsătorească a doua oară (deşi un pretendent la mâna şi inima ei era regele Spaniei Filip al II-lea) şi a preferat să revină în vara anului 1561 în calitate de regină în Scoția, unde grație activității preotului catolic John Knox (cca 1505/1514-24.XI.1572) erau răspândite ideile Reformei, Scoția devenind treptat o țară protestantă. În 1557, în Scoția se formase oficial Congregația. Astfel, regina catolică trebuia să se confrunte în regat cu tabăra protestanților ceea ce avea să ducă la tensionarea relațiilor dintre protestanți şi catolici.

În iulie 1565, Maria Stuart se căsătoreşte cu lordul Henry Darnley care, în martie 1566, însoțit de câțiva prieteni, îl omoară în prezența Mariei pe secretarul ei – italianul David Riccio. Peste un an, în februarie 1567, Darnley a fost omorât. M. Stuart era învinuită că a fost complice la acest omor. Dovadă în acest sens era căsătoria Mariei Stuart cu nobilul scoțian James Bothwell, suspectat de omorul fostului soț al Mariei. Drept urmare, în Scoția se formează o grupare protestantă în frunte cu Lordul Moray (fratele vitreg al reginei), care au arestat-o şi au închis-o pe Maria (în iunie 1567) în cetatea Lorch Leven, obligând-o să abdice de la tron şi să-l încoroneze pe fiul ei Iacob al VI-lea (Moray devenind regent). În vara anului 1568, Maria Stuart fuge în Anglia, unde a devenit, de fapt, prizonierea Elsabetei I fiind mutată cu escortă dintr-un castel în altul. Una dintre cauzele acestei atitudini a Elisabetei I față de verişoara ei se explică prin faptul că, în lipsa urmaşilor direcți ai Elisabetei, Maria Stuart era moştenitoare de drept a tronului Angliei. Trebuie să ținem cont şi de faptul că Maria nu refuzase oficial de la intențiile ei de a deveni regina Angliei.

Către acest timp, Elisabeta I se bucura în regatul ei de un sprijin larg al elementelor burgheze, întrucât regina sprijinea dezvoltarea producției naționale, practica pe larg vânzarea de monopoluri şi brevete asupra tuturor ramurilor activității de producție, susținea comerțul etc. În ceea ce priveşte religia, Elisabeta I a optat pentru o organizare protestantă a Bisericii din Anglia.

Întrucât Bserica catolică considera nelegală căsătoria părinților ei, era de aşteptat ca Elisabeta I să recurgă la rupera relațiilor cu Roma. Referindu-se la acest subiect, J.Warren sublinia în acest context că „…nu e greu de înțeles de ce Elisabeta asocia dreptul ei la tron cu opoziția față de papalitate" [2]. În acest scop, în 1559 au fost emise Legile de Supremație şi de Uniformizare, iar în 1563 – „Cele 39 de articole" în care, de rând cu elementele luteranismului, conține şi elemente ale calvinismului (dogma despre predestinarea divină). Pentru a evita conflictele de ordin religios, Elisabeta I a menținut ierarhia de tip catolic, a conservat anumite practici catolice, iar preoții îşi păstraseră în linii mari înfățișarea tradițională.

Odată cu venirea Mariei Stuart în Anglia au crescut speranțele taberei catolice de a-şi restabili pozițiile, deoarece regina Scoției era susținută de nobilii familiei Guise şi de papalitate. Suspiciunile Elisabetei I că Maria ar putea fi susținută de catolici şi că ar putea deveni instigatoarea comploturilor împotriva ei au crescut odată cu revolta comiților din Nordul Angliei (1569), anihilată de Elisabeta I [3]. În 1570, Elisabeta I a fost excomunicată de papa Pius al V-lea (1566-1572), care scria că „…această femeie, după ce a pus stăpânire pe Coroană şi a uzurpat monstruos locul conducătorului suprem în Biserica din toată Anglia… a adus iarăşi acest regat … la o ruină jalnică… ea a urmat şi a îmbrățişat greşelile ereticilor" [4]. în 1571 este deconspirat complotul Ridolf, iar „Noaptea Sf. Bartolomeu" din Franța (23-24 august 1572) a demonstrat că catolicismul a trecut la ofensivă.

A urmat sosirea preoților misionari de pe continent, iar începând cu 1580, în Anglia au început să sosească primii iezuiți. O dovadă în plus al unui pericol real al terorismului catolic a fost asasinarea lui Wilhelm de Orania în 1584. În acelaşi an (1584), în Anglia a fost descoperit complotul lui Throckmorton, care avea scopul s-o elibereze pe Maria Stuart. Peste doi ani (1586) a fost demascat complotul lui Anthony Babington, susținătorul misiunilor iezuite care a contactat-o în scris pe Maria. Grație lui Francis Wassingham, Elisabeta I reuşeşte să ia sub control corespondența Mariei Stuart cu complotiştii, dispunând astfel de dovezi suficiente că comploturile care aveau drept scop înlăturarea ei, instaurarea Mariei la tron şi repunerea în drepturi a catolicismului erau inspirate de Maria Stuart. Toți complotiştii au fost executați. În 1586, Elisabeta I a convocat Parlamentul care i-a cerut reginei (pe 25 octombrie 1586) ca Maria să fie executată. Elisabeta I a ezitat câteva luni. În cele din urmă, la 1 februarie 1587, ea semnat sentința de moarte pe eşafod, sentință executată peste o săptămână (8 februarie) la Forthenghay, unde Maria era închisă.

Se ştie că Maria, femeie iscusită în lucrul manual, a brodat pe baldachinul ei cuvintele: „ În sfârşitul meu se află începutul meu" [5]. Acest motto al ei s-a dovedit a fi profetic: după moartea Elisabetei I (24 martie 1603) rege al Angliei a devenit fiul Mariei Stuart şi al lordului Darnley – Iacob (James) I

Stuart (1603-1625), care a condus Anglia, Scoția şi Irlanda. În 1612, el a dispus exhumarea mamei sale şi reînhumarea ei cu toate onorurile vremii în abația Westminster din Londra unde sunt îngropați suveranii Angliei.

Referințe:

1. HUF, H.C. *Sfinx. Tainele istoriei*. Bucureşti. 2000, vol.III-IV, p.72.
2. WARREN, J. *Elisabeta I: Religia şi politica externă*. Bucureşti, 1997, p.19.
3. A se vedea: WARREN, J. *Op. cit.*, p.86-88.
4. Citat după: WARREN, J. *Op. cit.*, p.89.
5. Citat după: HUF, H.C. *Op. cit.*, p.67.

Recomandat
Pavel COCÂRLĂ, dr.hab., prof. univ.